

Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission kokous 6.9.- 7.9.2018, Utsjoki, Suomi

1. Kokouksen avaus

Kokouksen puheenjohtaja Timo Jokelainen avasi kokouksen. Utsjoen kunnanjohtaja Vuokko Tieva-Niittyvuopio toivotti kokouksen osallistujat tervetulleiksi Utsjoelle ja kokoukseen. Hän toi puheessaan esille luonnon kestävästä monikäytöstä ja rajajokien merkityksen paikallisille asukkaille sekä käynnissä ja suunnitteilla olevien Teno Interreg– hankkeiden tärkeyden.

2. Läsnäolijat ja esityslistan hyväksyminen

Kokouksen osanottajat esittelivät itsensä. Seuraavat osanottajat olivat läsnä kokouksessa: komission norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen (Finnmarkin lääninhallitus), komission jäsen Frank Ingilæ (Tanan kunta), komission varajäsen Svein Somby (Kaarasjoen kunta), komission varajäsen Karine Emanuelsen (Etelä-Varangin kunta), suomalainen puheenjohtaja Timo Jokelainen (Lapin ELY-keskus), komission jäsen Toini Sanila (Inarin kunta), Komission jäsen Ilmari Tapiola (Utsjoen kunta), komission varajäsen Mika Aikio (Utsjoen kunta) ja komission varajäsen Outi Mähönen (Lapin ELY-keskus). Muut kokouksen osanottajat ovat liitteessä 1.

Kokouksen asialista hyväksyttiin ilman muutoksia tai lisäyksiä.

3. Komission suositukset vuodelta 2017

Käsiteltiin lyhyesti komission vuonna 2017 antamat suositukset. Komissio antoi vuonna 2017 yhden suosituksen: Kyttyrälohen torjunta rajajoissa. Kyttyrälohen tilannekatsausta käsitellään kohdassa 8.3.

4. TENOJOEN VESISTÖALUE

4.1 Tenojoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat

4.1.1 Tilannekatsaus Tanan kunta, jäsen Frank Martin Ingilæ

- Luonnonlohikeskus Arena for villaksen (Joddu): hanke on saanut 3 miljoonaa NOK valtionbudjetista vuodelle 2017. Yhteistyökumppaneita hankkeessa ovat Kaarasjoen kunta ja TF (Tenojoen vesistön kalastushallinto). Luonnonlohelle ollaan perustamassa pysyvää keskusta Tanabruhun ja sille haetaan pysyvää rahoitusta. Komissiolta toivotaan suositusta ja tukea työlle. Hankkeesta tähän mennessä saadut kokemukset ovat hyviä.
- Tanabruhun tulevaisuudessa perustettavan luonnonlohikeskuksen rakennuksille on osoitettu sijoituspaikka. Myös kiinteistöyhtiö on perustettu keskusta ajatellen. Pidemmällä aikavälillä (vaiheessa 2) keskukseen tullaan sijoittamaan myös tällä hetkellä Pulmangissa (Polmak) sijaitseva jokisaamelaismuseo.
- Kunnanvaltuusto on päättänyt Tanabrun keskustan jätevedenpuhdistamon parantamisesta. Tämä on seurausta rajat ylittävästä yhteistyöstä (Tana River- hanke). Uuden Tanan sillan rakentaminen on käynnissä täydellä teholla ja aikataulussaan. Silta suunnitellaan avattavan elokuussa 2019. Uudessa sillassa käytetään erilaisia valotehosteita, esim. jäljitellään revontulia. Vanha silta puretaan ja aikaa sen purkamiseen kuluu noin vuoden ajan. Koko hanke on viety loppuun vuonna 2020.

Asiantuntija Anne Smeland Tanan kunnasta kertoo Joddu-hankkeessa toteutetuista toimenpiteistä ja sen tulevaisuuden suunnitelmista. Joddulle myönnettiin rahoitusta valtion budjetista elokuussa 2017. Hankkeen parissa on nyt työskennelty vuoden ajan. Tavoitteena on määritellä tulevan luonnonlohikeskuksen toimintaa sekä edistää keskustelua ja tiedonvaihtoa kalastuksenhoidon, paikallisväestön ja tutkijoiden välillä. Hankkeessa on järjestetty useita yleisötilaisuuksia, joissa tutkijat ovat esitelleet eri aihealueisiin liittyvästä tutkimuksesta saatuja tuloksia. Aiheet ovat vaihdelleet perinnetiedosta suomunäytteiden ottamiseen ja tulkintaan sekä kutukantatavoitteista saalistukseen. Tilaisuudet on pidetty kaksikielisesti norjaksi ja saameksi. Kokemukset avoimista tilaisuuksista ja myös pienemmistä keskustelukokouksista paikallisen kalastuksenhallinnon ja tutkijatahojen välillä ovat olleet myönteisiä. Tanan ja Kaarasjoen peruskouluissa on järjestetty lohesta kertovia päiviä lapsille ja nuorille.

Kaarasjoella järjestetään 13.–14.11. konferenssi lohenkalastuskulttuurista ja lohenhoidosta Tenon vesistössä paneelikeskusteluineen. Tilaisuuteen osallistuu valtiosihteeri Norjan ilmasto- ja ympäristöministeriöstä (KLD). Konferenssin kielet ovat norja, saame ja suomi. Ohjelma on myös käännetty suomen kielelle. Tilaisuuteen toivotaan aktiivista osallistumista Suomen puolelta niin paikallisesti kuin hallinnosta.

Johtopäätös: ajankohtaiset asiat merkitään tiedoksi. Luonnonlohen yhteistyöfoorumista «Joddu» on laadittu esitys suositukseksi.

4.1.2 Tilannekatsaus Kaarasjoen kunta

Jäsen Svein Somby kiittää Tanan kuntaa ja Tenojoen kalastushallintoa (TF) hyvästä yhteistyöstä Joddu-hankkeessa ja toivoo samalla monien saapuvan Kaarasjoelle marraskuussa.

Asiantuntija Torgrim Kemi Kaarasjoen kunnasta kertoo Basevuovdin/Helligskogenin asemakaavan tilanteesta (silta Inarijoen yli). Kunnanvaltuusto hylkäsi Basevuovdin asemakaavan poronhoidon sekä kansallispuiston läheisyyden, käyttötarkoitukseen kohdistuvan perinpohjaisen muutoksen, lisääntyvän liikenteen ja häiriöiden, konfliktienehkäisyn ja kokovuotisen käyttötoiveen vuoksi. Uudistettu suunnitelmaehdotus mahdollistaisi kiinteistöjen käytön maa- ja metsätalouteen ja muihin maankäyttötarkoituksiin sekä ympärivuotisten asuntojen rakentamisen jokaiselle tontille. Tilanne on se, että asia on viimeistelty ja se on asetettu jonotuslistalle käsiteltäväksi ympäristö-, kaavoitus- ja yhdyskuntalautakunnassa, kunnanhallituksessa ja kunnanvaltuustossa. Asia tullaan käsittelemään joko syys- tai lokakuussa 2018.

Kommentit ja keskustelu

- *Timo Jokelainen* kertoo asian tilasta Suomen puolella. Asiasta on tehty kolme (3) valitusta, jotka ovat yhä vieläkin käsiteltävinä Vaasan hallinto-oikeudessa.

Torgrim Kemi kertoo lisäksi Kaarasjoen eroosioherkistä alueista sekä Kaarasjoen maanvyörystä toukokuussa 2018. Kolme (3) vaarassa olevaa aluetta: Muotkenjårga, Bisttunjavit (Inarijoki), Åhkusavut (Tana) ja Njivlegieddi (Tana). Muotkenjårga sijaitsee noin 12 km Kaarasjoelta Karigasniemellä päin. Toukokuussa 2018 tapahtuneen maanvyöryn katselmuksen suorittivat Norjan tielaitos ja kunta. Katselmuksista ei ole laadittu kirjallista raporttia. Bisttunjavi sijaitsee noin 26 km Kaarasjoelta Iškurasjohkaan päin. Sitä on tarkkailtu usean vuoden ajan ja täytetty kivimassoilla syksyllä 2015. Åhkusavu sijaitsee noin 32 km Kaarasjoelta Tanabruhun päin. Parannuksia on tehty syksyllä 2017. Täytetty räjäytetyllä kivimassalla, joka on nyt valumassa pois, mikä vaatii vastuullisen tahon tarkkailua uudelleen. Njivlegieddi sijaitsee noin 44 km Kaarasjoelta Tanabruhun päin. Norjan vesistö- ja energiahallinto on valvonut paikkaa usean vuoden ajan ja osoittanut sen paaluin vuonna 2004. Eroosio on lisääntynyt viime vuosien aikana, lähenee valtatieä E6 ja on tällä hetkellä noin 10 m päästä tien reunasta.

Kommentit ja keskustelu

- *Asiantuntija Anders Bjordal* toteaa Åhkusavuun liittyen, että tielaitos on vastannut parannuksista teettäen työn vesistö- ja energiahallinnolla. Njivlegieddi ja E6:n vastainen turvaaminen kuuluvat tielaitokselle. NVE on jo laatinut suunnitelmat ja tielaitoksen tulee toteuttaa toimenpiteet.

Torgrim Kemi kertoo lisäksi Kaarasjoen kunnassa päätetyistä vesihuoltosuunnitelmista vuosille 2018–2026. Suunnitelmat liitteineen on hyväksytty osayleiskaavana kunnanvaltuustossa kesällä 2018.

Kunnanvaltuusto on lisäksi hyväksynyt 10 miljoonan kruunun (ennen arvonlisäveroa) suuruisen vesihuollon investointistrategian suunnittelukaudelle 2018–2026. Kaikki vesihuollosta syntyvät kustannukset rahoitetaan niistä kerätyin maksuin (kokonaiskustannukset ja periaatteella «saastuttaja maksaa»). Hallinnot ovat lisäksi saaneet valtuutuksen valmistella esihankkeen vesihuoltoyhteistyöstä Tanan ja Utsjoen kuntien sekä Lapin Vesi Oy:n kanssa. Interreg Nord - rahoitusta on haettu Vesihuollon yhteistyö raja-alueilla Tenon vesistön varrella- hankkeelle (Tana II).

Johtopäätös: Asiat merkitään tiedoksi.

4.1.3 Tilannekatsaus Utsjoen kunta

- *Komission jäsen Ilmari Tapiola* toi esille maankäyttöön liittyvät uhat. Ensimmäinen asia liittyy Norjan puolelle suunniteltuun Davvi-tuulivoimapuistoon ja siihen liittyviin verkkoyhteyksiin. Suomen rajalle johdettavalle voimajohdolle on suunniteltu kaksi vaihtoehtoista rajanylityspaikkaa, Roavvegiedii ja Levajoki. Molemmat sijaitsevat Utsjoen kunnassa.
- Uuden poroaitasopimuksen mukaista poroaitaa on suunniteltu Suomen puolelle Angelista vanhaan Karigasniemeen saakka eli noin 60 km. Aita tulisi Suomen puolelle lähelle tulvarajaa, mikä toteutuessaan vaikeuttaisi vesistön käyttöä ja kalastusta.

Kommentit ja keskustelu:

- *Frank Ingilæ* toteaa, että Norjassa tehdään kovasti töitä sen eteen, että voimalinja saataisiin Norjan puolelle Varanginvuonoon saakka. Suomen ydinvoima on huolestuttavampaa. Tuulivoimaa on uusiutuvaa, vihreää energiaa. Prosessien toivotaan lisäksi olevan hyviä Suomen puolella. Voi olla niin, että Suomi ei sen enempää tarvitse kuin halua norjalaista tuulivoimaa siirrettynä kyseisen kaltaisella voimalinjalla. Prosessit vievät paljon aikaa Norjan puolella ja niissä tehdään perusteellisia arvioita. Tuulivoimasta tulee kunnille suuria kiinteitä tuloja ja sillä on niille merkitystä. Vaikutukset poronhoitoon ja luontoon on selvitettävä huolellisesti. Ympäristövaikutusten arviointien on valaistava tuulivoimalan ja voimalinjan vaikutuksia.
- *Timo Jokelainen* toteaa, että Lapin ELY-keskukselle Davvi-hankkeeseen liittyvää verkkoyhteyttä ei ole tullut virallisesti vireille. Toteutuakseen hanke vaatii mm. YVA-lain mukaisen ympäristövaikutusten arvioinnin. Poroaita-asia on ollut esillä komissiossa edellisen kerran vuonna 2016. Tällöin on todettu, että paikallisten kuuleminen ja ympäristövaikutusten arviointi on tarpeellista. Aidan tulee olla valmis vuonna 2021.

Johtopäätös: Asiat merkitään tiedoksi. Davvi-tuulivoimapuistoa ja verkkoyhteyksiä koskeva asia käsitellään yksityiskohtaisemmin kohdassa 4.7. Poroaidan rakentamista koskien komissio antaa johtopäätöksen kohdassa 10.

4.2 Pohjois-Lapin maakuntakaava

Timo Jokelainen kertoo Pohjois-Lapin maakuntakaavan valmistelusta. Kaava koskee Utsjokea, Inaria ja osaa Sodankylän kunnasta. Maakuntakaavaan liittyvistä julkisista kuulemisista ensimmäinen, valmisteluvaiheen kuuleminen toteutetaan suunnitelman mukaan vuoden 2019 alussa. Kaavan valmisteluun liittyy myös neuvotteluita viranomaisten ja sidosryhmien kuten Saamelaiskäräjien ja paliskuntien kanssa. Syyskuun lopussa Saariselällä on asiaa koskeva seminaari.

Keskeisiä asioita maakuntakaavassa ovat Jäämeren rata ja liikenneyhteydet, kaivostoiminta, energiantuotanto ja voimajohtoverkko, kylmäteknologia ja testaustoiminta, matkailu, maa- ja metsätalous, poronhoito ja luontaistalous, saamelaiskulttuuri, rajanylityspaikat sekä puolustusvoimien ja rajavalvonnan tarpeet. Keskeistä on myös suunnittelun liittyminen naapurivaltioiden suunnitelmiin.

Kommentit ja keskustelu:

- *Bente Christiansen* painottaa kestävän kehityksen ja rajat ylittävien vaikutusten huomioonottamista maakuntakaavoissa ja muissa alueellisissa suunnitelmissa.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

4.3 Tenojoen rantaosayleiskaavan Utsjoen osio

Rakennustarkastaja Markku Porsanger kertoo Tenojoen rantaosayleiskaavan valmistelusta. Asia on ollut pitkään vireillä. Tenojoen rantaosayleiskaava on alun perin jaettu kolmeen osa-alueeseen, joista Nuorgamin osayleiskaava on saanut lainvoiman vuonna 2007 ja Karigasniemen osayleiskaava vuonna 2011. Utsjoen osa-alueen rantaosayleiskaava hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 2007, mutta Rovaniemen hallinto-oikeus kumosi päätöksen vuonna 2011. Kunta on laittanut Utsjoen alueen rantaosayleiskaavan uudelleen vireille 2012. Kaavaluonnos on ollut uudelleen nähtävillä 9.5.2018 – 8.6.2018 ja kansainvälisen kuulemisen osalta kuulemisaika oli 15.5.2018 – 16.7.2018.

Utsjoen osa-alueen rantaosayleiskaavaan sisältyy Utsjoen kyläkeskus ja sen ulkopuolista Tenojoen ranta-alueita noin 60 km Vetsikosta Nuvvus-Ailiggaan sekä koko Utsjoen laakso, joka on pituudeltaan noin 60 km. Kaavassa on suunniteltu uusia asuinrakennuspaikkoja sekä kyläkeskuksiin että niiden ulkopuolisille ranta-alueille. Kehittämissuunnitelman mukaan Utsjoen kunnassa varaudutaan majoituskapasiteetin kaksinkertaistumiseen vuodesta 2004 vuoteen 2020.

Kommentit ja keskustelu:

- *Frank Ingilæ* toteaa, että on mielenkiintoista, miten Utsjoella kaavoitetaan. Norjassa ei saa rakentaa lähelle Tenojoen rantaa. Norjassa rantaviivaa suojellaan yksityistämislaitteella 100 metrin vyöhykkeellä. Suunnitelmaan näyttäisi sisältyvän 800 mökkiä Suomen puolella.
- *Markku Porsanger* vastasi, että Suomessa on erilainen maanomistus, noin 95 % Tenojoen rannoista on yksityisessä omistuksessa. Suomen lainsäädännön mukaan maa on rakennusmaata, jos sitä ei erityisesti ole kielletty ja kyseinen lähtökohta johtaa osayleiskaavassa osoitettavaan rakentamisen määrään. Rakennusoikeus jaetaan kantatilaperiaatteen mukaisesti. Rakentamisen sijoittamista ohjaavat esim. jätevesimääräykset, arvokkaat alueet jne.
- *Bente Christiansen* kiitti hyvästä esittelystä myös historian suhteen. Ei näytä siltä, että mökkirakentamista olisi vapaaehtoisuuteen perustuen onnistuttu keskittämään joillekin valituille alueille vesistön varrella. Norjalaisesta näkökulmasta olisi suositeltavampaa tiivistää rakennuksia lähemmäksi sen sijaan, että niitä hajautetaan koko joen varrelle.
- *Timo Jokelainen* vastasi, että täsmälleen samasta asiasta keskustellaan myös suomalais-ruotsalaisessa yhteistyössä Tornionjokilaaksossa. Rantarakentamista on käytännössä Suomessa voimassa olevan lainsäädännön perusteella hyvin vaikea rajoittaa yleiskaavalla.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

4.4 Utsjoen matkailuhankkeet ja matkailun maankäyttösuunnitelma

Kehittämis- ja elinkeinopäällikkö Eeva-Maarit Aikio kertoo matkailuhankkeista ja matkailun maankäyttösuunnitelmasta. Kunta on perustanut elinkeinon kehittämissuunnitelman, jonka aiheina ovat kestävä kehitys ja paikalliset näkökulmat elinkeinon kehittämisessä. Utsjoen matkailu on toistaiseksi keskittynyt kesämatkailuun ja lohenkalastukseen. Destination Utsjoki -hanke tuo yrittäjille kansainvälisen matkailun osaamista.

Matkailun maankäyttöhanke on saanut EAKR-rahoitusta. Hankkeessa tehdään maankäyttösuunnitelma konsulttityönä: nykytilan analyysi, erämaa-alueiden lakisääteiset rajoitukset, tehdään kehittämissuunnitelma koko matkailulle. Miten matkailupalvelut sijoittuvat kunnan alueelle. Ei sitovaa suunnittelua, mutta tarkoitus ohjata kaavoitusta. Koskee rakentamista ja ohjelmalveluja. Mukana on myös vesistöihin liittyvien ohjelmalveluiden selvitys.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

4.5 Vesiskootterin käyttö rajavesistöissä

Timo Jokelainen esitti lyhyen katsauksen Suomen puolen tilanteesta. Asia tuli ensimmäistä kertaa esille Lapin ELY-keskuksessa kesällä 2018. Lapin ELY-keskus on toimivaltainen viranomainen Lapissa ja asiaa on valmisteltu alustavasti ELY-keskuksessa. Suomi on tehnyt asiaa koskevan suositusluonnoksen. *Bente Christiansen* esitti lyhyen katsauksen Norjan puolen tilanteesta. Toukokuussa 2017 muuttuneen lainsäädännön mukaan vesiskoottereita verrataan veneisiin. Norjan puolella kunnat ovat asiaa koskien toimivaltaisia viranomaisia. Norjalaiset ovat työstäneet suositusluonnosta ja siihen on tehty lisäyksiä.

Kommentit ja keskustelu:

- *Frank Ingilæ* kertoo, että Tanan kunnassa tehdään selvityksiä paikallisten määräysten laatimiseksi. Kunta työstää määräystä, jossa katsotaan mahdollisuuksia rajoittaa tai kokonaan kieltää vesiskoottereiden käyttöä Tenojoen vesistöissä. NVE ehdotti, että voitaisiin käyttää esim. hevosvoimarajoitusta (20–25 hW). Vuoropuhelun Suomen kanssa on oltava toimivaa ja mahdollisten kieltojen ja rajoitusten perustelujen on oltava hyviä. Niiden toivotaan astuvan voimaan ennen ensi kautta. *Frank Ingilæ* kysyy, onko asiasta keskusteltu Suomen puolen kunnanvaltuustoissa?
- *Svein Somby* toteaa, että Kaarasjoen kunta tekee työtä yhdessä Tanan kunnan kanssa, asetus pyritään saamaan voimaan ennen ensi kesää. Joella oli tänä vuonna paljon liikennettä. Kaarasjokikin toivoo kieltoa.
- *Timo Jokelainen* toteaa, että olennaista on se, mitä pyritään rajoittamaan. Suomessa asiasta tehdään viranomaispäätös, jossa kuullaan asianosaisia kuntia ym. tahoja. Olennaista tässä asiassa on se, että joen molemmin puolin tulisi olla yhteisymmärrys asiasta ja määräykset sovittaa yhteen.
- *Mika Aikio* kertoo, että kesällä 2018 on ollut enemmän vesiskoottereilla ajelua kuin aiemmin. Asiaa koskien ei ole tehty virallisia päätöksiä tai linjauksia. Mika Aikio on huolissaan siitä, miten vesiskoottereilla ajelu vaikuttaa kalastoon ja joen eliöstöön. Vesiskootteriliikenteen ei toivota lisääntyvän, vaan halutaan rajoituksia.
- *Ilmari Tapiola* tuo esille, että Inarijoella verkkokalastus oli mahdotonta viime kesänä, koska vesikasvillisuus lähti liikkeelle vesiskoottereilla ajelun vuoksi. Ilmari Tapiola on huolissaan vesiskootterien aiheuttamasta riskistä lohiloisen leviämiseen ja suihkuturbiinien vaikutuksesta lohen poikasiin. Paikalliset päättäjät vastustavat yleisesti vesiskootterien käyttöä ja se toivotaan kiellettävän. Se tulee samanaikaisesti kieltää myös Tenon sivujoilla. Asian valmistelun yhteydessä on syytä olla yhteydessä myös alueen kalastus- tai osakaskuntiin.
- *Toini Sanila* toteaa, että keskustelua asiasta on käyty, mutta ei ole otettu virallista kantaa asiaan. Odotetaan lausuntopyyntöä ELY-keskukselta.
- *Karine Emanuelson* kertoo, että myös Paatsjoella ajellaan vesiskoottereilla, mutta tällä hetkellä ei ole ajateltu rajoittaa vesiskoottereilla ajoa. Etelä-Varangin kunnasta seurataan Tanan kunnan tilannetta.

Johtopäätös: Komissio antaa asiaa koskien suosituksen. Molempien maiden toimivaltaiset viranomaiset valmistelevat asiaa. Päätöksen perusteet tulee tutkia ja perustella hyvin. On tärkeää, että asiaa valmistelevat viranomaiset tekevät yhteistyötä siten, että valmistelun aikataulua ja päätösten sisältöä saataisiin sovittua yhteen. Norjan puolella Tanan kunta (*Frank Ingilæ*) on yhteyshenkilönä ja Suomessa Timo Jokelainen.

4.6 Jouluvuonon (Leirpollen) väylän syventämis- ja leventämishanke

Bente Christiansen kertoo tilanteesta viime kokouksen jälkeen, jolloin Norjan rannikkolaitos oli esittelemässä asiaa komissiolle. Silloin mainittiin käynnissä olevia selvityksiä, joista yksi koski tuulenkalaria. Vastuullinen viranomaisena on Finnmarkin lääninhallitus, joka käsittelee ruoppausta ja maa-ainesten läjittämistä, mutta sille ei ole vielä tullut hakemusta. Kiinteitä merimerkkejä on suojeluasetuksen nojalla käsiteltävä poikkeuslupa-asiana. *Frank Ingilæ* täydentää lisäksi, että ruoppauksen pääasiallisena tarkoituksena on parantaa ja turvata alusten kulku. Toimenpide on tärkeä kunnalle. Samalla se ei kuitenkaan saa tuhota Tenojokea ja jokisuuta. Asia ei ole edennyt nopeasti. Jokisuun ja luonnonpuiston avainlaji tuulenkala on sen eläimistön ravinnon perusta. Tuulenkalan elämästä hiekassa talviaikaan tiedetään vähän. Alueella on talvisin tehty lähes ainoastaan perustutkimusta. Se on osa päätöksenteon perustaa, jotta voidaan arvioida, milloin mahdollinen ruoppaus voidaan toteuttaa. Samalla saadaan parempaa tietoa jokisuulueen luonnon monimuotoisuudesta.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

4.7 Tilannekatsaus, Davvi tuulivoimahanke ja siihen liittyvät verkkoyhteydet

Asiantuntija Anders Bjordal Norjan vesi- ja energiahallinnosta (NVE) antaa tilannekatsauksen. Yhtiö Grenseland AS ilmoitti 12. toukokuuta 2017 kaava- ja rakennuslain nojalla Davvi-tuulivoimalasta NVE:lle. Yhtiö toivoo saavansa rakentaa tuulivoimalan, jonka teho on korkeintaan 800 MW, johon kuuluu 100–267 tuuliturbiinia ja jonka vuosittainen tuotanto on 3,4TWh. NVE on pitänyt monia kokouksia ja

toteuttanut ilmoituksesta lausuntokierroksen syksyllä 2017. NVE on koonnut kaikki lausunnot NVE:n asiakirjaan «Bakgrunn for utredningsprogram» (Selvitysohjelman taustaa). NVE on kirjoittanut toimenpiteelle selvitysohjelman. Saamelaiskäräjiä on konsultoitu asiassa kahdesti, viimeksi 21.8.2018, jolloin selvitysohjelmaa käytiin läpi. Siihen sisältyvät asiakirjat käännetään suomeksi ja saameksi ja ne julkaistaan niin pian kuin ne valmistuvat.

Selvitysohjelma jaotellaan aiheittain ja se sisältää vaatimukset asioista, jotka on selvitettävä ja millä tavalla. Selvitysohjelman pääkohdat ovat: a) toimenpiteen kuvaus, b) prosessi ja menetelmät, c) ympäristö- ja yhteiskunnalliset vaikutukset sekä d) selvitystuloksista tiedottaminen (suomeksi, saameksi ja norjaksi).

Toimenpide vaikuttaa myös Suomeen. Tämän vuoksi aiheeseen liittyviä tutkimuksia tulee toteuttaa myös Suomen puolella rajaa. Suomen viranomaisiin päin toteutetaan oma prosessinsa Suomen lainsäädännön mukaisesti. Se tullaan esittelemään osana vaikutusten arviointia. Mahdollinen hakemus ja kaikki asiaan liittyvät raportit käännetään suomeksi ja saameksi. NVE ei aseta vaatimuksia vaikutusten arvioinnin etenemiselle, mutta jos siihen kuluu paljon aikaa, voi sen seurauksena ilmestyä uusia vaatimuksia uusille arvioinneille. Rakennuttaja itse päättää siitä, tekeekö se NVE:lle toimilupahakemuksen, kun vaikutukset on arvioitu. Kyseisen kaltainen hakemus on usein muuttunut aluksi ilmoitettuun verrattuna, mikä on juuri vaikutusten arvioinnin seurauksena. Muutokset liittyvät usein tuulimyllyjen määrään, tuotantoon ja verkkoliitännään.

Bente Christiansen muistuttaa rajavesistökomission lausunnosta, joka on annettu 19.12.2017. Siinä ilmoitetaan, mitä vaaditaan selvitettävän: vaikutukset maisemaan, luonnon monimuotoisuuteen, saastumisen lisääntymiseen, poronhoitoon, kalastukseen, vapaa-ajan toimintoihin, matkailuun, maankäyttöön, vesiympäristöön sekä yhteiskunnalliset vaikutukset mukaan lukien saamelaiden oikeudet alkuperäiskansana. Asiasta on myös tehty Espoon-sopimuksen mukainen ilmoitus. Odotellaan ja seurataan, sisältääkö selvitysohjelma sen, mitä komissio on lausuntokierroksella asiasta lausunut.

Kommentit ja keskustelu:

- *Mika Aikio* toteaa, että hanke on ollut tämän vuoden aikana suurimpia uhkia, mitä saamelaisalueelle on tullut. On hyvä kuulla, että hankkeeseen liittyen toteutetaan kansainvälinen YVA-menettely. Inarin ja Utsjoen kunnat vastustavat sähkölinjaa, joka on myös Pohjois-Lapin maakuntakaavassa. Lisäksi oli outoa kuulla Norjan puolella koetuista puutteista sähköntuotannossa. Sellaisia ongelmia ei Suomen puolella ole.
- *Ilmari Tapiola* toteaa, että sähkölinjojen rakentaminen lisää eroosioriskiä, koska maanpeite on niin ohut. Kuulemistilaisuus Norjan Sirmassa oli suuri katastrofi, koska siellä ei ollut kunnan tulkkausta saamen kielelle. Mitä tulee vaikuttamaan Norjan puolen poronhoitoon ja tulevatko Norjan protokat Suomen puolelle? Onko YVA-menettelyllä merkitystä lopputuloksen kannalta? Sähkötoimitus Suomeen on varmistettu Ruotsin kautta, eikä tarvetta norjalaisille sähkölinjoille ole.
- *Timo Jokelainen* kysyy, miten verkkoyhteydet on kuvattu YVA-asiakirjassa? Anders Bjordal ei osaa siihen tässä vastata. Rakennuttaja tietää asian olevan ristiriitainen.
- *Frank Ingilæ* kertoo, että Finnmarkin siirtolinja on huono ja sähköverkko on heikko, minkä vuoksi mainittuja 220 kV:n ja 420 kV:n (kilovoltti) linjoja tarvitaan Varangerbotniin. Itä-Finnmark saa sähkönsä Berlevågista ja Suomesta. Tuulivoimalan suunniteltu sijoituspaikka on 600 mpy ja alueella on vähän kasvillisuutta. Vaikutukset selvitetään selvitystyössä etukäteen. Siirtolinjan perustaminen ei varmaan toteudu siinä tapauksessa, että vastustus on kovaa ja jos Suomi ei halua sähköä Norjan puolelta.
- *Svein Somby* Kaarasjoen kunnasta tukee paikallisia poronhoitajia asiassa ja näiden vastustaessa rakentamista. Asiaan toivotaan muita ratkaisuja.
- *Bente Christiansen* toteaa joihinkin kysymyksiin varmasti saatavan vastauksia tulevassa selvitysohjelmassa. Norjan puolelta ollaan välittömästi yhteydessä suomalaiseen puheenjohtajaan, jos asiassa tapahtuu jotain.

Johtopäätös: Asia otetaan esille vuoden 2019 kokouksessa. NVE kutsutaan kertomaan tilanteesta ensi vuoden komission kokoukseen. Komissio seuraa asian etenemistä ja reagoi, kun siihen on mahdollisuus. Asianosaiset kunnat ja ELY-keskus seuraavat myös asian etenemistä.

4.8 Tana River Interreg– hanke

Asiantuntijat Ilona Grekelä Lapin ELY-keskuksesta ja *Anne Smeland* Tanan kunnasta kertovat käynnissä olevasta ja suunnitellusta Tenoa koskevasta Interreg–hankkeesta. Käynnissä olevassa hankkeessa on yhteensä neljä osiota: Yhteinen kalatietokanta, kalojen vaellusesteet, vesien seurantaohjelma ja luonnon monimuotoisuus. Hankkeen toimenpiteet ovat edenneet suunnitellusti, ja hankkeessa on mm. kerätty yhteinen tietokanta lohen poikasten esiintymisestä ja tiheyksistä Tenon sivujoissa 2000-luvulla sekä järjestetty yleisötilaisuus ja talkoita heinä-elokuussa Utsjoella perinnemaisemien kunnostamiseksi. Suunnitellun uuden hankkeen tavoitteena on laatia yleissuunnitelma vesi- ja jätevesihuollon järjestämisestä yhteistyössä Utsjoen, Kaarasjoen ja Tenon kuntien välillä sekä tehdä selvitys Tenojoen alueen kiinteistökohtaisista jätevesien käsittelyjärjestelmistä ja näiden järjestelmien saneeraustarpeista.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

5. NÄÄTÄMÖJOEN JA UUTUAJOEN VESISTÖALUE

5.1 Näätämöjoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat

5.1.1 Tilannekatsaus Etelä-Varangin kunta

Varajäsen Karine Emanuelsen kertoo alkuvaiheessa olevasta Varanginvuonon kuntien välisestä suunnitelmasta rannikkovyöhykkeelle (Etelä-Varanki, Vesisaari, Uuniemi, Vuoreija). Yksi tavoitteista on selvittää, millä alueista voitaisiin harjoittaa kalankasvatusta. Tiedämme, että myös Soukkavuonoon (Oterfjorden) tullaan hakemaan lupia lohenkasvatukseen. Teollisia suunnitelmia: Läntiseen Nuuskoppaan (Høybukta) suunnitellaan uutta runkoverkkosatamaa. Suunnitelma sisältää mahdollisuuden rautatieyhteyteen. Voi johtaa Ristivuonon (Korsfjorden) virtausten muuttumiseen, kun maa-ainesta siirretään mereen. Gamnesetin terminaali öljyn uudelleenlastaukseen. Kaavoitus suunnitelma on hyväksytty. Yhtiö työskentelee hankkeen toteuttamiseksi. Ahkioniemen (Pulkneset) teollisuussatama. Kaavoitusprosessi on hankala ja asia ei ole vielä selvinnyt. Kaivos Sydvaranger gruve. Mahdollisuutta kaivostoiminnan uudelleenaloittamiseen edistetään yhä. Uutuanvuonossa (Munkfjorden) ja Ristivuonossa saa yhä edelleen uudelleen lastata öljyä laivasta laivaan. Uudelleenlastauspaikka, joka poistettiin kaavas suunnitelmista 2017, jouduttiin ottamaan uudelleen mukaan kesäkuussa 2018. Moottorikelkkaverkosta uudistetaan. Näätämön vesialueelle ei odoteta uusia moottorikelkkaväyliä, eikä näin ollen lisäkuormitusta. Elinkeinojen kehittäminen ja leirintäaluetmatkailu Näätämöjoen varrella: Näätämössä toimivia yrityksiä koskevat kaavasunnitelmat on hyväksytty ja ne mahdollistavat toiminnan laajentamisen.

Uusista infrastruktuurimuutoksista mainitaan Suomen ja Norjan välinen uusi tulliasema. Asema on suunnitella ja se on kirjattu budjettiin vuodelle 2020. Rautatie Suomesta jo mainittiinkin. Mahdollisia väyliä rautatielle on useita, esim. Paatsjoen laakson tai Näätämön kautta. Muita pienempiä rakennushankkeita toteutetaan kansallisen ja kunnallisen säätelyn puitteissa (kaava ja asemakaava).

Muista toimenpiteistä mainitaan Kolttakylän (Skoltebyen) asemakaava, jolla säädellään rakentamista ja kulttuurimaiseman hoitoa. Stormælenin vaellusreitti.

Asioita Näätämön vesialueen ulkopuolelta ovat esim. Syörränlahden (Leirpollen) teollisuussatama, jota kaavoitetaan. Jaakonniemen (Jakobsnes) teollisuus-/lastaus-/öljysatama, jota kaavoitetaan. Pyritään kiirehtimään luontoympäristö- ja kulttuurimuistotutkimuksia.

Kommentit ja keskustelu:

- *Timo Jokelainen* kommentoi Jäämeren rata-asiaa: Suomen ja Norjan valtioiden kesken on perustettu yhteistyöryhmä (Finnish-Norwegian Joint Working Group on Arctic Railway), joka on kokoontunut 2 kertaa. Timo Jokelaista on pyydetty johtamaan alatyöryhmän työtä liittyen alkuperäiskansoihin ja luonnonympäristöön. Alatyöryhmän tehtävänä on selvittää, miten mahdollisessa hankkeessa selvitettäisiin sekä luonnonympäristöön että alkuperäiskansoihin liittyvät vaikutukset. Työ on käynnistynyt, on laadittu työohjelma. Alatyöryhmän työn aikataulut on melko tiukka; syyskuussa lainsäädännön tarkastelu; lokakuussa keskustelut asiaankuuluvien tahojen, muun muassa saamelaisyhteisön, kanssa.

- *Ilmari Tapiola* muistutti, että alkuperäiskansoja koskevassa tarkastelussa huomioidaan myös asiaa koskevat kansainväliset sopimukset.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

5.1.2 Tilannekatsaus Inarin kunta

- *Jäsen Toini Sanila* toteaa, että Jäämeren rata on yksi isommista asioista, joista käydään keskustelua mm. maakuntakaavaan liittyen.
- Näätämöjoen alueella on toiminut vuodesta 2011 lähtien Näätämöjoen yhteishallintahanke, jota on johtanut dosentti Tero Mustonen (OSK Lumimuutos) ja koordinoit Pauliina Feodoroff: Hankkeessa on kehitetty seurantamenetelmiä, jotka hyödyntävät sekä kolttasaamelaisten perinnetietoa että luonnontiedettä. Muutamia esimerkkejä hankkeen tuloksista: on toteutettu Vainosjoen ja Kirakkakosken elinympäristöjen ja kutualueiden ennallistamisia. On koottu kolttasaamelaisten perinteiseen maankäyttöön, kalastukseen ja paikallistietoon liittyvää aineistoa. On tehty eroosiokartoituksia ja Sevettijärven kunnostussuunnitelma. Vuosina 2011-2017 hankkeen budjetti on ollut noin 1,2 milj. €, vuosille 2018-2020 Koneen säätiö on myöntänyt 200 000 €, muuta rahoitusta noin 250 000 €. Operatiivisiin toimenpiteisiin tarvitaan vuosittain noin 200 000 €.
- *Tero Mustonen* esittää, että he ovat valmiita virallistamaan yhteistyön Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission kanssa.

Kommentit ja keskustelu:

Bente Christiansen kommentoi, että Norjan puolella työstetään Näätämöjoelle paikallisen kalastushallinnon aikaansaamista, kuten Tenajoella on tehty. Työ on aloitettu, mutta se on tällä hetkellä pysähdyksissä.

Johtopäätös: Komissio merkitsee ehdotuksen tiedoksi. Sihteeristö valmistele vastauksen Tero Mustoselle.

5.2 Kalaporras ja Näätämön monikäyttösuunnitelma – osat 1-4 Näätämöjoen kalaraporteista

Asiantuntija Tiia Kalske kertoo, että kaikki neljä (4) osaraporttia kalasta ja kalastuksesta on nyt käännetty norjaksi. Ne voi ladata lääninhallituksen verkkosivuilta:

<https://www.fylkesmannen.no/Finnmark/Miljo-og-klima/Rapportserie/>

Kolttakosken (Skoltefossen) kalaportaan vuosittainen tarkastus suoritettiin 5.7. ja porras on kunnossa.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

6. PAATSJOEN VESISTÖALUE

6.1 Paatsjoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat

6.1.1 Tilannekatsaus Etelä-Varangin kunta

- *Varajäsen Karine Emanuelsen* kertoo: Finnmarkseiendommen on kevästä 2017 lähtien velvoittanut kaikkien Paatsjoella kalastavien hankkimaan kalastusluvan ja raportoimaan saaliinsa. Tämä tarkoittaa kalastajien rekisteröimistä, pyydetyistä kalamääristä ja kalastuspaikoista ilmoittamista. Saalisilmoitukset ovat tärkeää tietoa tulevaa kalavarojen hoitoa ajatellen. Rauhoitusaikaakin päävesistöissä laajennettiin 2017. Lisäksi rauhoitettiin ne Paatsjoen sivujoet, joissa taimenen oletetaan kutevan. Tähänastiset kokemukset osoittavat kalastussäännöistä tiedottamisen, suoritettujen tutkimusten ja saalisilmoituksista saatavien saalistilastojen olevan tärkeitä. Saalisilmoitusten jättämiselle pyritään löytämään parempia teknisiä ratkaisuja.
- Paatsjoen metsästys- ja kalastusyhdistys on kiinnostunut osallistumaan tiedottamiseen ja valvontaan. Vesistöä valvotaan vain vähän. Vesistönhoidosta on järjestetty yleisötilaisuuksia. Keväällä 2018 esitettiin hoitoryhmän perustamista laatimaan Paatsjoelle käyttösuunnitelma. Asiaa työstetään ja odotettavissa on ryhmän perustaminen syksyn aikana. Käyttösuunnitelma olisi luonnollinen osa monikäyttösuunnitelmaa.

- Useat tahot työskentelevät saadakseen lisätietoa ja luodakseen paremmat kutu- ja kasvumahdollisuudet Paatsjoen taimenkannalle. Ecofact Nord AS on saanut toimeksiannon Paatsjoen vesialueelta kartoittaa taimenen kutu- ja kasvumahdollisuudet Paatsjoen sivujoella Elliijoella (Ellenelva). Raportissa suositellaan muun muassa kutusoraikon levittämistä. Toimenpiteeseen on myönnetty varoja.
- Nibio Svanhovd on 2017 käynnistänyt esihankkeen, jossa kehitetään geneettistä tietokantaa Paatsjoen vesistön emotaimenista. Tavoitteena on «luoda toimiva käytäntö sille, kuinka genetiikan menetelmiä voidaan hyödyntää tutkittaessa taimenen genetiikkaan eri tavoin vaikuttavia istutus- ja hoitotoimenpiteitä». Voimalaitos Pasvik Kraft on veloitettu tuottamaan Hakokosken viljelylaitoksessaan (Skogfoss) 5 000 taimenta vuosittain ja on näin ollen hankkeessa tärkeä yhteistyökumppani. Halutaan lisätietoa siitä, kuinka taimenen istutus vaikuttaa paikalliseen taimenkantaan ja luovatko voimalaitokset vesistöön taimenten geneettisiä ryhmittymiä.
- «Pasvikseminaret» (Paatsjokiseminaaria) ei ole (vielä) järjestetty vuonna 2018. Seminaarissa esitellään kootusti uutta ja päivitettyä tietoa tutkimuksesta, jolloin saadaan kokonaiskäsitys tilanteesta. Seminaarilla on tärkeä rooli raja-alueen saastumistilanteen päivittämisessä.
- Paatsjoen vesistön säännöstely on tänä vuonna ollut normaalia Norjan puolella. Se liittyy tietenkin luonnon olosuhteisiin, kuten lumen määrään, sulamiseen ja lämpötilaan. Se kuitenkin osoittaa, että voimalaitosten välinen vedenpinnansäätely toimii luonnon olosuhteiden ollessa normaalit. Norjalaiset voimalaitokset osoittavat vastuutaan ja huolenpitoa ympäristöstä pyrkiessään säätelemään vedenpintaan siten, että se vaikuttaisi mahdollisimman vähän pesiviin lintuihin. Kevätsulannan aikana vettä juoksetetaan mahdollisimman paljon lintujen rakentaessa pesiään, jotta vedenpintaa voidaan pesimäaikaan pitää mahdollisimman vakaana.

Bente Christiansen kertoo yhteisestä norjalais-venäläisestä ilmanlaadun seurannan asiantuntijaryhmästä. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti (vähintään kerran vuodessa) tavoitteenaan jakaa tietoa ja seurata ilmanlaatua mahdollisimman samoin tavoin rajan molemmin puolin. Viimeisin kokous pidettiin huhtikuussa 2018. Nornickelin kombinaatti esittelee omia suunnitelmiaan päästöjen vähentämiseksi erillisessä kokouksessa.

6.1.2 Tilannekatsaus Inarin kunta

- *Jäsen Toini Sanila* toi esille, että sekä Näätämöjokeen että Paatsjokeen liittyen jokikalastusmahdollisuudet ovat heikentyneet Suomen uuden kalastuslain myötä.
- Inarin kunta ei ole edelleenkään saanut Venäjältä korvauksia Inarijärven säännöstelystä.

Johtopäätös: Asiat merkitään tiedoksi.

6.2 Tilannekatsauksia Finnmarkin Lääninhallitus

6.2.1 Paatsjoen ja Vuoremijoen monikäyttösuunnitelma, Kolarctic ENI CBC- hanke

Bente Christiansen esittelee hankkeen yleiset tavoitteet, jotka ovat Paatsjoen ja Vuoremijoen (Grense Jakobselv) valuma-alueiden ympäristön tilan säilyttäminen ja parantaminen paikallisväestön parhaaksi ja elinkelpoisen talouden mahdollistamiseksi Norjan, Suomen ja Venäjän raja-alueilla. Hankkeen tuloksena syntyy yhteen sovitettu suunnitelma ja suositukset kokonaisvaltaiseksi Paatsjoen vesistön ja Vuoremijoen vesienhoidoksi. Hankkeessa pyritään laajaan osallistamiseen ja vuoropuheluun. Hakemus hyväksyttiin kesäkuussa 2017. Hankkeen aloitus on noin 1.12.2018.

6.2.2 Trilateraalinen elohopeahanke (Pohjoismaiden ministerineuvosto)

Tiia Kalske esittelee. Hanke on päättynyt ja siitä on raportoitu 31.8.2018 mennessä. Hankkeessa tuotettiin yhteinen ohjeistus ja kirjallisuustutkimus. Sen aikana luotiin esitys yhteiseksi seurantaohjelmaksi ja Norjan, Suomen ja Venäjän laboratorioissa on tehty vertailukokeita. Hankkeen tavoitteena oli yhdenmukaistaa kolmen mukana olleen maan raja-alueiden elohopeatasojen näytteidenottoa, laboratorioiden analysointimenetelmiä ja raportointia.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

6.3 Tilannekatsauksia Lapin ELY- keskus

6.3.1 Inarijärven säännöstelyn kehittämishanke

Asiantuntija Annukka Puro-Tahvanainen kertoo Inarijärven säännöstelyn kehittämishankkeesta ja mittaritarkastelusta. Vuodelle 2018 on saatu maa- ja metsätalousministeriöstä rahoitusta hankkeelle, jossa tarkastellaan Inarijärven säännöstelyn kehittämistä siten, että säännöstely aiheuttaisi mahdollisimman vähän haittaa Inarijärven kalastolle. Hankkeessa verrataan Inarijärven nykyistä säännöstelykäytäntöä muutamaaan kalaston kannalta todennäköisesti parempaan vaihtoehtoon ja arvioidaan näiden vaikutuksia. Mittariosiossa tarkastellaan Inarijärven tilan kehittymistä viimeisen noin 10 vuoden aikana ja pidemmällä vertailujaksolla. Lisäksi selvitetään nykyisä säännöstelyn vaikutuksia kalojen ravintovaroihin eli pohjaeläinten määrään.

6.3.2 Selvitykset Lemmenjoella ja Ivalojoella

Asiantuntija Jukka Ylikörkkö kertoo Lapin ELY-keskuksen selvityksistä Lemmenjoella ja Ivalojoella. ELY-keskus on tehostanut kullankaivuun vesistövaikutusten seurantaan Lemmenjoen kansallispuiston alueella sekä Ivalojoen vesistöalueella. Taustalla on toiminnan painopisteen siirtyminen Lemmenjoen yläosalle ja laajentuminen Ivalojoen sivujoissa. Tavoitteena on saada päivitettyä tietoa veden laadun vaihtelusta ja pohjan laadun muutoksista. Tätä varten on täydennetty vesistövaikutustarkkailua lisänäynteillä ja määritetään metallipitoisuuksia vesisammalista. Tulevassa Kolarctic ENI-hankkeessa (ReArc) on mahdollista tehdä tarkempaa hydromorfologisen tilan selvitystä Ivalojoen vesistöalueella.

Kommentit ja keskustelu:

- *Ilmari Tapiola* kommentoi, että Lemmenjoen alueella koneellinen kullankaivaminen loppuu parin vuoden päästä; padoissa ei ole otettu huomioon sateisuuden lisääntymistä.

Johtopäätös: Asiat merkitään tiedoksi.

6.4 Vesistöhallinto Murmanskin alueen puoleisella Paatsjoen valuma-alueella

Dvina-Petshoran vesistöalueen hallinnon Murmanskin osaston johtaja Elena Merenkova kertoo vesistöhallinnosta ja rajavesiyhteistyöstä Murmanskin puoleisella Paatsjoen valuma-alueella. Vuoden 2004 hallintouudistuksessa muodostettiin Vesivirasto, jolle siirtyivät Venäjän luonnonvarainministeriön vesihallintotehtävät. Vesivirastolla on yhteensä 14 alueellista yksikköä, joista Dvina-Petshoran vesistöhallinto on yksi sekä 4 alueosastoa, joista yksi sijaitsee Murmanskin kaupungissa.

Venäjän Federaation Vesivirasto on valtion toimeenpaneva elin, jonka tehtäviä ovat mm. vesivarojen riittävyuden varmistaminen, rajavesistöyhteistyö sekä vesistöjen kunnostaminen ja tulvasuojelutoimenpiteet. Vesiensuojelussa kansainvälinen yhteistyö on erittäin tärkeää Murmanskin alueella. Venäjän, Suomen ja Norjan rajavesiyhteistyö on erinomainen esimerkki yhteisestä rajavesistöjen hoidosta sekä kansainvälisen vesioikeuden soveltamisesta käytäntöön. Maiden välisiä sopimuksia ovat mm. vuonna 1959 solmittu sopimus Suomen, Norjan ja Neuvostoliiton välillä koskien Inarijärven säännöstelyä sekä vuonna 1964 solmittu Suomen ja Neuvostoliiton välinen rajavesistö sopimus. Suomalais-venäläinen rajavesistöjen käyttökomissio käsittelee sopimukseen sisältyviä asioita kuten rajavesistöjen käyttöä, suojelua ja kalataloutta. Lisäksi komissio valvoo rajavesistö sopimuksen noudattamista ja tarkkailee vesien tilaa rajavesistöissä.

Kommentit ja keskustelu:

Bente Christiansen kommentoi, että Venäjällä ja Norjalla ei ole omaa rajavesistökomissiota, vaan asioita käsitellään yhteisessä norjalais-venäläisessä ympäristökomissiossa.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

7. VESIPOLITIIKAN PUITEDIREKTIIVI JA TULVADIREKTIIVI

7.1 Tilannekatsaus vesienhoidosta kansainvälisellä vesienhoitoalueella

7.1.1 Tilannekatsaus Finnmarkissa

Asiantuntija Jostein Fløgstad Finnmarkin maakuntahallinnosta (FFK) kertoo alueellisesta vesienhoitotyöstä. Alueellisen koordinaattorin esitykset vesienhoitotyön järjestämiseen Norjan puolella ja mahdollisiin muutoksiin siinä liittyvät käynnissä olevaan maakuntauudistukseen. Asia selviää lopullisesti 15.10.2018, mutta FFK on vesienhoitoviranomainen siihen saakka, kunnes tehtäviä jaetaan uudelleen. Viime kokouksen jälkeen on keskitytty toteuttamaan toimenpiteitä ja seuraamaan niiden toteutumista, hankittu lisäresursseja hankkeille ja toimenpiteille, parannettu tietoperustaa sekä rahoitettu kahta uutta toimea Finnmarkin vesienhoitoalueella (Lebespyy (Lebesby) ja Vesisaari). Tanan vesialueella on toteutettu Tana River Interreg- hanke, kunnostettu Joulujokea (Julelva) ja poistettu kalanvaellusesteitä. Näätämön ja Paatsjoen vesialueella on kartoitettu lakkautettuja kaatopaikkoja, yksityisiä puhdistuslaitoksia, tehty geneettisiä tutkimuksia paatsjoenlohesta ja parannettu Ellijokea kutosoraikolla. Tämän vuoden aikana on keskitytty raportoimaan kaikista vesienhoitotoimista ennen 1.9. ja arvioitu, onko tavoitteet saavutettu. Jos näin ei ole, on suunniteltu, mitä tulee seuraavalla vesienhoitokaudella tehdä, jotta toimenpiteet saadaan toteutettua. Myös tietoperustaa on järjestetty. Norjan puolella on lausuntokierros vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä asetettu päättyväksi 1.4.2019 (siirretty alkuperäisestä, joka oli 1.1.2019), ehdotuksen vesienhoitosuunnitelmaksi ja toimenpideohjelmaksi on oltava valmiina 1.7.2020, Keskusviranomainen hyväksyy nämä ennen vuoden 2021 loppua. Tulevissa suunnitelmissa on viisi pääteemaa: osaamisperustan vahvistaminen, ympäristötavoitteiden sekä poikkeuksien ja toimenpiteiden päivittäminen, kustannus-hyöty-suhteen kuvaileminen (taloudelliset seuraukset), ilmastonmuutoksen vaikutukset ja sopeutuminen niihin (kattaa tulvat ja vyöryt) sekä juoma- ja uimavedet (uusi teema). Yhteisessä suunnitelmassa kaudelle 2022–2027 pyritään löytämään solmitun sopimuksen mukaisia ratkaisuja ja eroavaisuuksia luokittelussa, kehittämään yhteistä suunnitelmaa yhteistyössä sekä sopimaan vesienhoitosuunnitelmaesitysten lausuntojen määrärajoista sekä laatimaan samanlaista toimenpideohjelmaa kummallekin maalle.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

7.1.2 Tilannekatsaus Lapissa

Asiantuntija Jukka Ylikörkkö antaa tilannekatsauksen vesienhoidosta Lapissa. Vuosien 2018 ja 2019 aikana tehdään tulevan vesienhoitokauden pohjatyö. Erityisesti rajavesistöjen osalta tehdään yhteistyötä norjalaisten kanssa. Uudet ehdotukset vesienhoitosuunnitelmiksi tulevat vuonna 2020. Toimenpiteiden edistymisessä ei ole vielä saavutettu toiselle kaudelle asetettuja tavoitteita. Tuleva Kolarctic ENI-hanke (ReArc) tulee edistämään uomakunnostuksen suunnittelua Ivalojoen sivujoissa. Suomessa kuultiin vesien hoidon keskeisistä kysymyksistä tänä vuonna. Samaan aikaa tehtiin Finnmarkin maakuntahallinnon kanssa kyselytutkimus. Keskeiset kysymykset vesienhoitoalueella ovat jätevesihaittojen hallinta, pohjavesien turvaaminen, vesielinympäristöjen parantaminen, hyvän ja erinomaisen tilan turvaaminen, vieraslajien ja kalatautien leviämisen ehkäisy, vesienhoito kaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa sekä toimenpiteiden toteutus.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

7.2 Tilannekatsaus tulvariskien alustavien arviointien tarkistamisesta rajavesistöissä

Asiantuntija Niina Karjalainen kertoo tulvariskien alustavien arviointien tarkistamisesta rajavesistöissä. Tulvariskien hallinnan suunnittelussa on nyt käynnistynyt 2. suunnittelukausi ja ensimmäisessä vaiheessa on tarkastettu tulvariskien alustavat arvioinnit. Alustavista arvioinneista on laadittu vesistöaluekohtaiset raportit, joissa vesistöalueen perustietoja on käsitelty myös Norjan puoleisilta osilta. Varsinainen arviointi on tehty vain Suomen puolelle vesistöaluetta. Merkittävien tulvariskialueiden tunnistamiseksi on tarkasteltu ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen, välttämättömyyspalveluihin, kulttuuriperintöön, ympäristöön ja yhteiskunnan taloudelliseen toimintaan kohdistuvia tulvariskejä kerran 1000 vuodessa toistuvalla (1/1000a) tulvatilanteella. Verrattuna 1. suunnittelukauteen ovat mm. paikkatietoaineistot ja maanpinnan korkeusaineistot tarkentuneet ja päivittyneet, minkä vuoksi joillakin alueilla 2. kauden arviointi on tarkempi kuin 1. kaudella. Esimerkiksi Tenojoella on 1. kauden jälkeen

laadittu tulvavaarakartta Nuorgamiin, minkä vuoksi Nuorgamin alueen arviointi on muuta vesistöaluetta tarkempi. Näätämöjoella ja Uutuanjoella ei arvioinnin tarkistamisessa tullut muutoksia.

Merkittävän tulvariskialueen kriteerit ovat samat kuin 1. suunnittelukaudella. Tenojoen, Näätämöjoen ja Uutuanjoen vesistöalueilta ei nimetä merkittäviä tulvariskialueita. Paatsjoen vesistöalueelta nimetään merkittäväksi tulvariskialueeksi Ivalon taajama. Ivalon taajamassa on noin 2500 asukasta 1/1000a tulva-alueella ja lisäksi useita erityiskohteita. Lapin alueelta muut merkittäväksi nimettävät tulvariskialueet ovat Rovaniemi, Kittilä ja Kemijärvi Kemijoen vesistöalueelta, Kemin kaupunki Perämeren rannikkoalueelta (meritulva) ja Tornion kaupunki Tornionjoen-Muonionjoen vesistöalueelta (jääpatotulva).

Tulvariskien alustavasta arvioinnista järjestettiin kuuleminen 9.4–9.7.2018. Kuulemisen yhteydessä pyydettiin lausunto mm. Norjan vesistö- ja energiahallinnolta. Suomen maa- ja metsätalousministeriö nimeää merkittävät tulvariskialueet ja asettaa vesistöaluekohtaiset tulvaryhmät valmistelemaan tulvariskien hallintasuunnitelmia joulukuussa 2018. Tulvakartat päivitetään vuoden 2019 loppuun ja tulvariskien hallintasuunnitelmat vuoden 2021 loppuun mennessä.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

8. Kalakantojen tutkimus ja suojele

8.1 Tenojoen lohikantojen seuranta ja tila

Tutkija Panu Orell Luonnonvarakeskuksesta kertoo Tenon lohikannoista, niiden seurannasta, tutkimuksen ja päätöksenteon välisestä suhteesta sekä Tenon lohikantojen tilasta. Tenojoki on yksi maailman monimuotoisimmista lohijoista ja maailman merkittävimpiä lohen lisääntymisvesistöjä. Tenon lohikantojen hoito perustuu yksinomaan kalastuksen säätelyyn, minkä vuoksi lohikantojen tilaa seurataan. Lisäksi useat kansainväliset sopimukset sekä kutukantatavoitteiden täyttymisen arviointi edellyttävät lohikantojen seuranta- ja tieteellisesti perusteltuja hoitotoimenpiteitä. Suomen ja Norjan välille on perustettu Tenojoen seuranta- ja tutkimusryhmä, joka tuottaa tietoa Tenon lohikantojen tilasta ja kehityksestä päätöksenteon pohjaksi. Viimeisin raportti julkaistiin talvella 2018, ja se on käännetty myös saameksi ja suomeksi (luke.fi/tenojoen_tutkimusryhma). Tenojoen seuranta- ja tutkimusryhmä järjestää paikallisten asukkaiden kanssa yhteisiä tiedonvaihtotilaisuuksia, joista ensimmäinen on suunniteltu syksyille 2018.

Tenon lohikantojen keskeisiä seurantoja ja tutkimuksia ovat kalastus- ja saalistilastointi, sivujokien nousulohimäärien ja kutukalamäärien laskeminen, lohikantojen ikä-, koko- ja sukupuolijakaumien selvittäminen sekä poikastiheyksien arviointi. Tenon arvioitu lohisaalis on vaihdellut vuosittain noin 60 – 250 t olleen alhaisimmillaan vuonna 2017, jolloin kalastusmatkailu romahti Suomen puolella uuden kalastussäännön voimaan tulon johdosta. Utsjoen nousulohien määrää on seurattu videolla vuodesta 2002 lähtien, Lavsejoella (Laksjohka) vuodesta 2009. Nämä seurannat mahdollistavat kutukantatavoitteen täyttymisen arvioinnin. Seurantojen avulla on havaittu, että vesistön eri osissa kutulohien määrä vaihtelee samantyyppisesti eri vuosina. Esimerkiksi Kaarasjoella kaikuluotauksia on tehty vuosina 2010, 2012 ja 2017, kutukantatavoitteeseen (1020 naaraslohta, keskipaino 6 kg) ei ole päästy minään vuonna. Vuonna 2018 Tenojoen pääuomaan Pulmankijoen (Polmakelva) kohdalle asennettiin kaikuluotausvälineet, ja jokeen on noussut reilut 35 000 lohenkokoista kalaa (lohi ja meritaimen) elokuun loppuun mennessä.

Kutukantatavoitteet on määritetty Tenon pääuomalle ja kaikille tärkeimmille sivujoille eli yhteensä 22 eri alueelle tai joelle. Kutukantatavoitteella tarkoitetaan sellaista kutukalojen määrää, joka tuottaa seuraavissa lohisukupolvissa joen tuotantokykyyn suhteutetun enimmäismäärän lohta. Kutukantatavoitteen täyttymisen arviointi on aloitettu 14 sivujoella, pääuomalla ja koko vesistön osalta. Yleisesti ottaen kutukantatavoite täyttyy paremmin Tenon ala- ja keskiosien sivuvesissä, kun taas vesistön latvaosissa kutukantatavoitteet eivät täyty (etenkin Kaarasjoki, Iesjoki ja Inarijoki). Uuden kalastussäännön tavoitteena oli vähentää kalastuskuolevuutta noin 30 %, minkä johdosta esim. Kaarasjoen lohikanta tulisi saavuttamaan kutukantatavoitteen kahden lohisukupolven eli noin 15 vuoden aikana. Lopuksi Panu Orell toi tutkijan näkökulmasta esille joitakin Suomessa keskustelua herättäviä asioita kuten norjalaisten troolauksen Tenovuonon edustalla sekä Tenojoen alaosassa tapahtuvan kalastuksen, joka kohdistuu kaikkiin Tenon lohikantoihin.

Kommentit ja keskustelu:

- *Ilmari Tapiola* kommentoi, että olisi tärkeä saada kaikuluotain mahdollisimman lähelle jokisuuta. Valtakunnan rajaosuudella pyydetään paljon. Patokalastusta Norjan puolella tulisi myös rajoittaa. Tenovuonossa tapahtuva troolaus koetaan myös ongelmalliseksi Suomen puolella.
- *Frank Ingilæ* toteaa, että troolaus ei ole sallittua Norjan vuonoissa. Se on ollut kiellettyä kauan ja vuonolinjan sisäpuolella ei saa troolata.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

8.2. Tenojoen vesistön kalastussäännön toimeenpano ja lohikantojen hoitosuunnitelma

Kalastusbiologi Maare Marttila Lapin ELY-keskuksesta kertoo Tenojoen vesistön kalastussäännön toimeenpanosta ja lohikantojen hoitosuunnitelmasta. Alkuvuodesta 2018 käytiin ensimmäistä kertaa neuvottelut tätä vuotta koskevista poikkeuksista Tenojoen kalastussääntöön. Uusi sopimus on joustava eli kalastussääntöön voidaan tehdä tarvittavia muutoksia, jos ne ovat kalakantojen tila huomioiden mahdollisia. Ensimmäisenä vuonna tehtiin vain teknisluonteisia muutoksia. Matkailukalastuslupien kiintiö on molemmissa maissa 11 000 lupaa, vuonna 2017 Suomessa myytiin noin 10 200 lupaa ja vuonna 2018 noin 10 700 lupaa. Kalastajamäärät ovat siten selvästi vähentyneet aiempaan verrattuna. Uuden sopimuksen mukaan kalastajilla on velvollisuus ilmoittaa saaliinsa saalisrekisteriin.

Uuden kalastussäännön pohjalta on asetettu Suomen ja Norjan yhteinen Tenojoen lohikantojen hoitotyöryhmä, joka tekee ehdotuksen lohikantojen hoitosuunnitelmaksi ja ehdottaa mahdollisia muutoksia suunnitelmaan. Lisäksi työryhmä arvioi kalastussäännön vaikutuksia ja tarvetta sopia kalastussäännöstä poikkeavista määräyksistä. Tämän lisäksi on asetettu paikallinen seurantaryhmä, joka tekee esityksiä kalastussääntöneuvotteluihin sekä välittää tutkimustietoa ja perinnetietoa eri osapuolten kesken ja tuo esille eri intressiryhmien näkemyksiä. Lohikantojen hoitosuunnitelma sisältää kantakohtaiset hoitotavoitteet ja esityksen kalastuksen säätelystä, jonka avulla nämä tavoitteet voivat täytyä. Tavoitteena on lohien kalastuksen pitäminen kestäväällä tasolla ja heikkojen kantojen vahvistaminen. Lohikantojen hoitosuunnitelma on tarkoitettu saadaan valmiiksi loppuvuoden 2018 aikana. Uuden kalastuslain mukaiset kalatalousalueet aloittavat Suomessa toimintansa vuoden 2019 alusta. Utsjoen kalatalousalueen tehtävänä on mm. laatia tietoon perustuva käyttö- ja hoitosuunnitelma, jonka tulee olla linjassa lohikantojen hoitosuunnitelman kanssa. Lisäksi kalatalousalue tulee vastaamaan kalastuslupien myynnistä ja venerekisteröinnistä. Siirtyvien tehtävien hoitoon on mahdollista saada tukea.

Kommentit ja keskustelu:

- *Ilmari Tapiola* toteaa, että tukea on haettu kalatalousalueen hallinnon kehittämiseen, mutta ei ole saatu; paikallisten täytyy tehdä työt, mutta tukea ei saada.
- *Maare Marttila* vastaa, että kalatalousalueiden perusrahoitus tapahtuu kalastonhoitomaksuvaroista. Perusrahoituksen lisäksi on mahdollista hakea erillisrahoitusta Utsjoen kalatalousalueelle siirtyvien tehtävien hoitoon ja lisäksi ELY-keskukselta on saatavissa asiantuntija-apua. Myös Tenojoen luvanmyyntituloista kertyy vesialueiden omistajille varoja.
- *Ilmari Tapiola* tuo esille Tenojoen kalakorvauslain vuodelta 1991, jonka perusteella Maanmittauslaitos on suorittanut toimituksen Vetsikon lohkokunnan alueella. Toimituksen perusteella korvaussummaksi määrättiin yhteensä 500 000 €. Lapin ELY-keskuksen kalatalousyksikkö on valittanut päätöksestä (ministeriön toimeksiannosta). Tapiola ihmettelee ELY-keskuksen ja ministeriön toimintaa.
- *Frank Ingilæ* kysyy, ovatko myös kalastuslupatulot vähentyneet, koska kalastuslupien myynti on vähentynyt rajusti? Voidaanko kalastuslupien hintaa nostaa, koska lupatulot ovat todennäköisesti laskeneet?
- *Maare Marttila* vastaa, että aiemmin on myyty noin 33 – 35 000 matkailukalastuslupaa; tänä ja viime vuonna nykyinen kiintiö on yhteensä 22 000 matkailukalastuslupaa eli 11 000 molempiin maihin; Norjassa lupia on myyty selvästi vähemmän kuin 11 000 (noin puolet); Suomessa myytiin tänä vuonna 10 700 lupaa.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

8.3. Kyttyrälöhi tilannekatsaus vuonna 2017 ja 2018

Asiantuntija Christer Michaelsen Finnmarkin lääninhallituksesta kertoo kyttyrälöhen tilanteesta Finnmarkissa. Lohta tuli suuria määriä vuonna 2017 koko Norjan rannikolle ja myös ylös jokiin. Osaamista on lisättävä, oltava valmiina uuteen invaasioon ja estettävä laajamittainen asettuminen alueelle. On kohtuullista olettaa tilanteella oleva kielteisiä vaikutuksia alkuperäisille kalalajeille. Paikalliset kalastusoikeuksien haltijat ovat toteuttaneet toimenpiteinä kyttyrälöhen saalistusta verkoin, nuotin ja harppuunoin. Lääninhallitus on tilannut kartoittamista ja kalanlaskentaa. Vuonna 2018 keskitytään myös saamaan lisätietoa merikalastuksesta ja kyttyrälöhen määrästä merisaaliissa. Tähän mennessä 40 kalastajaa on ilmoittanut 31 kyttyrälöheesta, kun 600 kalastajaa on pyydetty raportoimaan tehdyistä havainnoista. Helmikuussa 2018 järjestettiin kansainvälinen aiheeseen liittyvä seminaari, jossa mukana oli venäläisiä asiantuntijoita jakamassa osaamistaan. Seminaarissa jaettu tieto ei ollut millään tavoin mieltä rauhoittavaa, koska lajin asettumisella on ehdottoman kielteisiä vaikutuksia. Kaikissa Itä-Finnmarkissa tutkituissa joissa todettiin kyttyrälöhen kutemista keväällä 2018. Vesterelviin (Nessebyn kunta) asetettiin kalaloukku jokeen nousevan kalan seuraamiseksi, kokemusten kartuttamiseksi ja että mahdolliseen invaasioon vuonna 2019 pystytään valmistautumaan. Kalan asettuminen Finnmarkin jokiin halutaan estää.

Kommentit ja keskustelu:

- *Ilmari Tapiola* kommentoi, että kun lohienkalastusta vähennetään, niin muuta kalastusta lisätään. Meritaimen nousee syksyllä ja sitä on talvella joessa; myös hauen, siian ja ahvenen määrä on lisääntynyt joessa.
- *Christer Michaelsen* toteaa, että Venäjän vesistöt, joissa on kyttyrälöhtiä, ovat isoja vesistöjä, joissa on sivuvesiä; koko vesistö on kyttyrälöhen valtaama.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

8.4 Kalantutkimuksia Kietsimäjoessa

Christer Michaelsen kertoo Kietsimäjoella (Skiehččanjohka) toteutetuista kalantutkimuksista. Taustalla on EUn vesipuitelidirektiivi ja tarve lisätä tietoa ihmistoiminnan vaikutuksista vesiympäristöön sekä näiden vaikutusten seurauksista. Tenon vesistön, ja näin ollen myös Kietsimäjoen lohikantojen tilaa arvioidaan eri tavoin rajan molemmin puolin. Norjan luokittelujärjestelmän mukaan ekologinen tila ei voi olla tyydyttävää parempi, jos vesimuodostumassa luonnollisesti esiintyvä laji on siitä kadonnut. Finnmarkin lääninhallitus kilpailutti useita selvityksiä, jotta saataisiin parempi tietoperusta Kietsimäjoen ja muiden Tenon vesistön ylempien sivujokien tilan arvioimiseksi. Suomalaisyritys Apajax Oy tutki Kietsimäjoen vuonna 2016. Lisätutkimuksia toteutettiin 2017 suuresta vedenvirtaamasta ja vaikeista työolosuhteista johtuen.

Tutkimuksiin kuului lohien kutu- ja kasvualueiden selvittäminen sekä sähkökalastus eri poikasluokkien tiheyden arvioimiseksi. Kalanpoikastiheydestä on Suomen viranomaisten keräämää vertailutietoa vuodelta 2011. Lisäksi analysoitiin 100 lohienpoikasen geneettinen tausta. Tulokset: Kietsimäjoessa on paljon suvantoja ja joitakin koskiosuuksia niiden välissä. Koskiosuuksien vedennopeus ja piiloutumismahdollisuudet mahdollistavat yleisesti ottaen lohentuotannon. Lohienpoikasille sopivaa aluetta arvioidaan olevan kaikkiaan 17,9 hehtaaria. Joesta ei löydy suuria, samankaltaisia alueita, joissa olisi sopivaa kutusoraikkua ja kutupaikkojen määrää pidetään rajallisena. Siitä huolimatta joesta löytyi 0-ikäisiä jopa paikoista, joita ei voitu osoittaa tyypillisiksi kutuympäristöiksi. Lohienpoikastiheys oli suhteellisen matala vuosina 2011, 2016 ja 2017 myös verrattuna lohentuotantoon soveltuviin alueisiin muissa osissa Tenon vesistöä. Levinneisyys koko jokialueelle oli suurta. Vuosien 2011, 2016 ja 2017 välillä esiintyy eroja alueiden ja paikkojen välillä, joista lohienpoikasia löytyi. Se voi viitata siihen, että tuotanto perustuu pieneen määrään kutukaloja.

Havaittu tuotanto on matala kutukantatavoitteeseen verrattuna. Tuotantoa voi rajoittaa se, että Kietsimäjokeen pääsevien kutulohien määrä on pieni, mikä taas johtuu voimakkaasta pyynnistä Tenojoen alaosalla. Löydettyjen lohienpoikasten kunto oli hyvä ja kasvu vuonna 2017 suomunäytteiden perusteella erittäin hyvää. Lohienpoikasten geneettinen analyysi vahvisti Kietsimäjoella yhä edelleen olevan oman lohikantansa. Inarijoen kantaa löytyi noin 20 % alimmilta asemilta.

Kommentit ja keskustelu:

- *Ilmari Tapiola* kysyy, oliko joessa paljon muita kaloja, esim. haukia? Esimerkiksi Inarijoesta on saatu paljon haukia, muut kalalajit valtaavat latvavedet; hauet syövät smoltit.
- *Christer Michaelsen* vastaa, että muista kalalajeista ei ole tietoa. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lohen kutu- ja kasvumahdollisuuksia.
- *Panu Orell* kommentoi, että Inarijoessa on ollut jo pitkään hyvä smolttilanne, hauen lisääntyminen ei ole vähentänyt lohta.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

9. Muut asiat

9.1 Tilannekatsaus Norjan hallinnon uudistuksiin

Bente Christiansen kertoo Norjan hallinnon uudistuksista. Tromsin ja Finnmarkin lääninhallitukset yhdistetään 1.1.2019 lähtien. Uuden hallinnon toiminta-alue kattaa 30 % Norjan valtion alueesta. Elisabeth Wiik Aspaker on uusi lääninherra/ maaherra. Henkilökunnan työsuhteet säilyvät ja pysyvät samoilla paikoilla (Vadsø/ Tromssa). Ympäristönsuojeluosasto sijaitsee molemmissa paikoissa. Osaston johtaja on Vesisaarella ja Tromssassa on apulaisjohtaja. Bente jatkaa uudessa hallinnossa ympäristönsuojeluosaston johtajana. Suunnitelmat henkilöstön sijoittamisen ja työtehtävien jakamisen suhteen ovat käynnissä. Jotkut työtehtävistä muuttuvat. Vesisaari vastaa kansainvälisestä yhteistyöstä. Maakuntahallinnon uudistus Tromsin ja Finnmarkin kohdalla on jäissä. Asiaa käsitellään suurkäräjillä lokakuussa. Maakuntahallintojen työtehtävät uudistuvat.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

9.2 Tilannekatsaus Suomen hallinnon uudistuksiin

Timo Jokelainen kertoo aluehallintouudistuksesta, joka toteutuessaan tulee voimaan 1.1.2021. Tällöin perustetaan yhteensä 18 maakuntaa sekä Valtion lupa- ja valvontavirasto eli Luova. Valtion viranomaiseen eli Luovaan menee ELY-keskuksesta ympäristönsuojelu, YVA-tehtävät, osa luonnonsuojelusta ja rakennussuojelutehtävät. Maakuntahallintoon menevät vesienhoito, vesi- ja kalataloustehtävät ja osa luonnonsuojelusta sekä alueidenkäyttö. Jatkossa näitä kaikkia tehtäviä edustavaa viranomaista ei ole. On vielä epäselvää, miten Suomen edustus Suomalais-norjalaisessa rajavesistökomissiossa toteutetaan. Suomalais-norjalaista rajavesistökomissiota koskeva sopimus on Suomessa ympäristöministeriön hallinnonalalla.

Kommentit ja keskustelu:

- *Frank Ingilæ* kommentoi, että kun puhutaan komissiosta, on tärkeää ymmärtää hallintoa, koska sillä on merkitystä myös komission toiminnan kannalta. Maakuntien toteutuessa päätöksenteko siirtyy Suomessa ehkä lähemmäs paikallista tahoja.
- *Timo Jokelainen* toteaa, että ensi vuoden kokouksessa pystytään tarkemmin esittämään, miten uudistus on toteutumassa.

Johtopäätös: Asia merkitään tiedoksi.

10. Suositukset ja kokouksen johtopäätökset

Keskusteltiin tehdyistä suositusehdotuksista ja päädyttiin siihen, että suomalais-norjalainen rajavesistökomissio antaa vuonna 2018 seuraavat 2 suositusta ja johtopäätöksen:

Komission suositukset vuonna 2018 (liite 2):

- Vesiskootterien käytön rajoittaminen Tenojoen vesistöalueella
- Tiedotusta tutkimustuloksista ja vuoropuhelua luonnonlohesta Tenojoen vesistössä

Lisäksi päätettiin antaa poroaidan rakentamiseen liittyvä johtopäätös:

Johtopäätös: Komissio toteaa, että Norjan ja Suomen välisen poroaidan rakentamisesta on suuri huoli paikallisella tasolla ja viittaa aikaisempiin lausuntoihin ja päätelmiin asiasta. Rajavesistökomissio on seurannut asiaa vuodesta 2013. Asiaa komission kokouksissa käsiteltäessä esille ovat nousseet mahdolliset ympäristövaikutukset ja vaikutukset vesistön käyttöön ja kalastukseen sekä se, miten varmistetaan paikallisten riittävä osallistuminen menettelyihin. Lisäksi esille on nostettu huoli näivetystaudin leviämisestä (CWD-chronic waste disease).

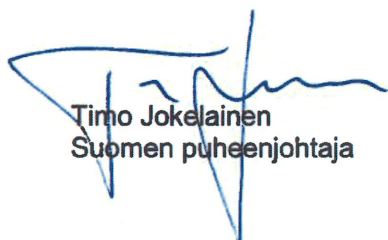
11. Komission seuraava kokous

Bente Christiansen esitti, että seuraava kokous on Norjassa, Tanabrussa. Alustava päivämäärä olisi 5.-7.6.2019 (viikko 23).

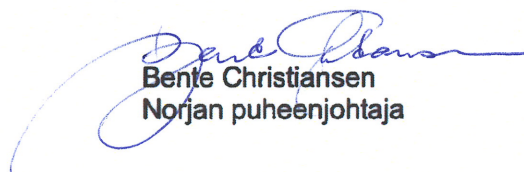
12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtajat kiittivät kokouksen osallistujia, tulkkeja ja järjestäjiä ja päättivät kokouksen klo 12.10.

Kokouksen yhteydessä 6.9. järjestettiin tutustuminen Luonnonvarakeskuksen Utsjoen tutkimusasemalle ja Utsjokivarteen, jossa tutkimusassistentti Jorma Kuusela kertoi Tenojoen lohen tutkimus- ja seurantatoiminnasta.

Timo Jokelainen
Suomen puheenjohtaja

Bente Christiansen
Norjan puheenjohtaja

Liitteet

1. Osallistujalista
2. Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission suositukset 2018